

Varroa bestrijden

Nieuwe brochure, nieuwe strategie

*Bram Cornelissen, Tjeerd Blacquièere en
Sjef van der Steen*

Varroa is de belangrijkste ziekte van de Europese honingbij. Daar zijn onderzoekers in Nederland, maar ook in de rest van de wereld het over eens (Neumann & Carreck, 2010). Zelfs na jaren van praktijkervaring en experimenteel onderzoek blijft deze parasiet onze bijen teisteren. Dat is niet zo gek, want in de 27 jaar dat varroa in Nederland wordt aangetroffen, is er veel veranderd.

Toen in 1983 de eerste roodbruine stippen op de bodem van een kast in de Achterhoek werden waargenomen dachten we nog heel anders over varroa. Met een 'cordon sanitaire' rondom de besmettingshaard dacht men de opmars van de mijt aardig te kunnen remmen. Toch had men niet de illusie dat het beestje de bijenvolken in de rest van het land onge-deerd zou laten. Dit leidde dan ook tot spanningen. Bijenhouders aan de 'goede' kant van het cordon eisten dat de volken aan de andere kant geruimd zouden worden. De eerste serieuze meningsverschillen over varroa en de bestrijding ervan waren een feit.

In de jaren na de introductie ontspan zich

een volgende discussie: wel of niet bestrijden. Een aantal bijenhouders dachten dat de natuurlijke weerstand van bijenvolken deze parasiet wel onder de duim zou krijgen. Zoals vaak in een 'onnatuurlijke' gastheer-parasietrelatie (die tussen Europese honingbij en varroamijt) bleek dat niet het geval.

Korte geschiedenis varroabestrijding

Bestrijden dus en dat wakkerde de experimentele geest van de bijenhouders aan. In bepaalde regio's werd ether aangewend als varroabestrijdingsmiddel. Een beetje ether in je volk en alle mijten vielen naar beneden. Dat de bijen en ook de bijenhouder er ook niet bepaald beter van worden, lijkt me duidelijk. Niet lang daarna kwamen de eerste chemische producten op de markt. Onder andere folbex en perizin en later ook apistan deden hun intrede. Deze middelen waren gemakkelijk toe te passen, maar hadden ook een aantal nadelen. Ze lieten residuen in was en honing achter en bij foutief gebruik konden deze residuen schadelijk zijn. In de 90'er jaren bleek de ophoping van deze middelen in was te zorgen voor resistentie van varroa. Ze gingen er niet meer aan dood. Er waren nieuwe, duurzamere manieren nodig om varroa aan te pakken. Het waren bijenhouders die als eersten met organische zuren als mierenzuur en oxaalzuur aan de slag gingen. Deze ontwikkeling werd door wetenschappers overgenomen en heeft uiteindelijk geleid tot een aantal kant en klare producten die zowel duurzaam als effectief zijn. Tot slot werden ook etherische oliën zoals thymol beproefd op hun kwaliteit als bestrijdingsmiddel en toegevoegd aan het assortiment kant en klaar producten.

Darrenraat

Naast de middelen werden er ook bedrijfsmethoden ontwikkeld zoals de darrenraatmethode. Het vangen van varroamijten met darrenraat bleek erg effectief. Er zijn maar weinig bijenhouders die deze me-

thode nog in z'n geheel uitvoeren, maar velen halen in het voorjaar één of meer verzegelde darrenraten uit hun volken. Bijenhouders en -onderzoekers zijn dus samen tot een aantal middelen en methoden gekomen die werken, geen schadelijke residuen voor bijen en mens in de honing en was achterlaten en waartegen varroa waarschijnlijk geen resistentie ontwikkelt.

Nieuwe brochure is anders

Met zo'n rijke geschiedenis is het niet verwonderlijk dat de mogelijkheden van de bijenhouder om varroa te bestrijden nogal eens wijzigen. Dit heeft drie gevolgen.

- 1 Het veelvoud aan methoden en middelen is verwarrend en werkwijzen voor verschillende methoden worden door elkaar gehaald.
- 2 Het is voor een bijenhouder daarom niet eenvoudig om de 'juiste' methode te kiezen.
- 3 Elke drie jaar brengt Bijen@wur een nieuwe brochure uit met daarin de beste methoden van dat moment. Niet meer en zeker niet minder.

En daarin wijkt de nieuwe brochure af van voorgaande edities. Waar we voorheen alle bruikbare methoden beschreven, concentreren we de aandacht nu op

Rectificatie

Per abuis is de verkeerde naam bij een voorplaat gekomen.

De coverfoto van Bijenhouden uitgave augustus 2010 is gemaakt door Tineke Koks. Ere wie ere toekomt.

een beperkt aantal methoden waarvan we weten dat ze werken. Er komt nog meer bij. Voorheen werd geadviseerd om op basis van de mijtval te bepalen of er behandeld moest worden. Nu zeggen we: behandel 3x per jaar en de kans op sterfte als gevolg van varroa is minimaal. Zeker gezien de interacties die varroa met virussen en mogelijk ook andere ziekten aangaat, is het erg belangrijk aan dit principe vast te houden. Vergeet ook niet dat de zomerbehandeling voor 1 september afgerond moet zijn. In het juni-nummer van Bijenhouden kon u lezen dat bijenhouders die consequent op tijd begonnen met de bestrijding van varroa minder sterfte hadden dan bijenhouders die in september of oktober pas begonnen met varroabestrijding (Pisa & van der Zee, 2010). Dit sluit mooi aan bij eerder onderzoek van Bijen@wur waaruit bleek dat een late bestrijding (september) er toe leidde dat een groot deel van de winterbijen in een bijenvolk het voorjaar niet haalden (Gerritsen e.a., 2007).

Naar de toekomst

Over drie jaar komt er weer een nieuwe brochure. Wat daar in staat? Wie weet zijn er dan hele nieuwe methoden en middelen, ontsproten aan een idee van een bijenhouder of een student. Zo wordt momenteel bijvoorbeeld gewerkt aan nieuwe toepassingen van mierenzuur (Korevaar, 2010) en wordt de aantrekkingskracht van lokstoffen getest op varroamijten.

Tot slot

Met de nieuwe brochure hebben we niet geprobeerd alle vragen te beantwoorden, maar wel de antwoorden die nodig zijn voor een goede bestrijding van varroa. Succes!

Referenties

- Gerritsen, L.J.M., Blacquièrre, T., Cornelissen, B., Donders, J.N.L.C., Jaspers, D. en Steen, J.J.M. van der, 2007. Op tijd bestrijden van *Varroa destructor* helpt bijen de winter door. *Bijenhouden* 1(7/8): 18–20
- Korevaar, A., 2010. Mite Away Quick Strips. *Bijenhouden* 4(9): 20
- Neumann, P., Carreck, N.L., 2010. Honey bee colony losses. *Journal of Apicultural Research* 49(1): 1–6
- Pisa, L. en Zee, R., van der, 2010. Wat is 'op tijd' bestrijden? *Bijenhouden* 4(6): 10–11